14
15
9
2
38
40

Actum in Curia Regia Varsaviensi, Die Decima Mensis Januarij, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Nonagesimo Secundo.

AD Officium Actaque præsentia Castrensia Capitenealia Varsaviensia personaliter veniens Magnificus Antonius Siarczyński Sacræ Regiæ Maiestatis & Comitiorum Ordinariorum Generalium atque Confœderationis Generalis Regni Secretarius Eidem Officio Actisque Jllius Constitutionem infrascriptam obtulit & ad ingrossandum in Acta præsentia porrexit tenoris talis:

DEKLARACYA

O SĄDACH ZIEMIANSKICH w WIELKIM XIĘSTWIE LITEWSKIM.

OPisawszy Prawem osobnym skład Sądów Ziemiańskich, niżeli *in Codice* Spraw Cywilnych i Kryminalnych, według Prawa na teraźnieyszym Seymie ustanowionego, widzieć będziemy przepisane temuż Sądowi reguły, i prawidła; Tymczasem dla wszystkich Sądów Ziemiańskich w Wielkim Xięstwie Litewskim do pewnego postępowania Ordynacyą ustanawiamy następuiącą.

1mo. Każdy Sąd Ziemiański do sądzenia Spraw swoiey Juryzdykcyi podległych mieć będzie cztery Regestra: *Pierwszy* Cywilny. *Drugi* Summaryiny *Trzeci* Taktowy Ordynaryiny. *Czwarty* Taktowy Extraordynaryiny.

Do Regestru Cywilnego, będą należeć te wszystkie Sprawy, które dotąd po Ziemstwach i Grodach z opisu Prawa mieściły się w Regestrze Ordynaryinym.

Do Regestru Summaryinego wpisywane będą Sprawy, które także według nauki Prawa tak w Ziemstwach, iako też w Grodach sądzone były z tegoż Regestru.

Do Regestru Taktowego Ordynaryinego, należeć będą Sprawy. 1mo. O zgwałcenie bespieczeństwa Sądu i wszystkich Osób na Sądy Ziemiańskie przybyłych, nie inaczey iednak, tylko gdyby to zgwałcenie zdarzyło się w Mieście, w którym trwa Juryzdykcya. 2do. O przestępstwa na Seymikach, które Prawo teraźnieyszego Seymu Sądom Ziemskim rozpoznawać kazało. 3tio. Z Officyalistami Sądowemi, z któremi Sąd zleci Instygatorowi swoiemu o przestępstwa *in Officio* Prawem postępować. 4to. Z Palestrantami, Plenipotentami i Woźnemi według Prawa Roku 1784. ieźliby tych Strony o zdradę i niepilność skarżyły. 5to. Sprawy Urzędników exekwuią-

cych Dekreta, ieżliby ci podczas exekucyi lub expedyowania Aktów osobiście pokrzywdzonemi zostali. 6to. Sprawy nakoniec te wszystkie, które dotąd z Regestru *incarceratorum* sądzić się mogły,

Do Regestru Extraordinaryinego Taktowego, nie inne będą należeć Sprawy, tylko *pure* kryminalne z popełnionego zabóystwa wynikłe, gdziekolwiek w okręgu i granicach Juryzdykcyi Sądu Ziemiańskiego zdarzone, bez podciągania iednak spraw dyfferencyinych, i innych wszelkich, które do osobnych Regestrów należą.

2do. Wołanie tych Regestrów chcemy mieć taką koleią:

Regestr Cywilny, porządkiem wpisów aż do odsądzenia sprawy oczewistey.

Potym Regestr Summaryiny, także porządkiem aż do przywołania wpisów iedney Kadencyi Sądowey.

Regestr Taktowy Ordynaryiny, wołać się może zawsze *in tractu* Spraw, z pierwszych dwoch Regestrów sądzących się; bardziey iednak i koniecznie wołać się porządkiem wpisów powinien, podczas Sprawy oczewistey z Regestru Cywilnego, lub Summaryinego przypadłey.

Regestr Extraordynaryiny Taktowy, chcemy mieć wołany w każdym czasie, i podczas każdey sprawy z któregokolwiek Regestru zawołaney, zaraz skoro tylko będzie w tym Regestrze wpisany Aktorat, z którego Sąd nie pierwey do sądzenia Spraw drugich zwracać się będzie, tylko po odsądzeniu wszystkich Spraw w tym Regestrze znayduiących się. Do tego samego Regestru będą wpisywane Sprawy Kryminalne o *Zabóystwa* w czasie niebytności Kadencyów zdarzone, na których Sądzenie winien będzie Urząd zieżdżać według Prawa o Sądzie Ziemiańskim zaszłego.

3tio. Tak do Regestru Cywilnego, iako też Summaryinego, może bydź *ex identitate* łączona każda Sprawa, bądź to z Regestru Ordynaryinego Taktowego, bądź to z Extraordynaryinego; lecz przeciwnie nigdy z *dwoch pierwszych* i pod żadnym pretextem łączona bydź nie może sprawa, do sprawy z Regestru Taktowego Ordynaryinego i Extraordynaryinego sądzącey się, pod nieważnością Dekretów, i pod karą na Stronę i Palestranta w Konstytucyi Roku 1784. opisaną.

4to. Wpisywanie Aktoratów, do Regestrów ninieyszą Deklaracyą ustanowionych, ma następować za poprzedzaiącemi według Prawa pozwami, w tym Sądzie Ziemiańskim, do którego Juryzdykcyi będą sprawy podlegać; wpisane zaś *incompetenter* będą ściągać na stronę karę ewokacyi i *nullitatem* zyskanych *in Contumaciam* wyroków.

5to. Sposób wydawania i zeznawania Pozwów niemniey termin za niemi rozprawy zachowanie się ten sam, iaki dotąd do każdego gatunku spraw był opisany przez Prawa. Co się iednak tycze spraw *pure* Kryminalnych do Regestru *Extraordynaryinego Taktowego* przynależących, w tych termin do rozprawy, od podania pozwu naznacza się za dwie Niedziele.

6to. Sprawy, które po ustaniu Juryzdykcyi Grodowey do Ziemiańskiego teraz przechodzą Sądu, *niemniey i te*, które w nowych Powiatach podpadać będą, uformowanym w nich nowym Sądom Ziemiańkim. *Nakoniec i te*, które w swoich dawnych Powiatach zostaną, a z przeszłych Regestrów za nowemi pozwami przeniosą się do Regestrów teraz ustanawiaiących się, maią bydź zachowane w tym samym stopniu Litispendencyi, w iakim są dotąd.

7mo. Dylacye w sprawach według rodzaiu, stopnie kondemnowania i sposob tychże Kondemnat znoszenia, także według spraw rodzaiu, exekwowanie Dekretów oczewistych i kontumacyinych, expedyowanie Aktów Jnkwicycyi, kalkulacyi weryfikacyi, tudzież Aktow

Taxy

Taxy i exdywizyi, poddawanie do tychże Aktów przez Strony Urzędników, i sposob ich wyznaczania przez Juryzdykcye, obrządek zyskiwania Pomocy Woyskowey za Dekretami, za któremi Exekucye, Tradycye, i inne Akta na gruncie następować powinne, Pisanie Dekretów, tak Dylacyinych, iako też oczewistych, niemniey Kontumacyinych, z wyrażeniem obecności na sprawie samych Stron, lub Plenipotentów do pilnowania tychże spraw zlecenie maiących, sposób zakładania appellacyów i wolność ich dopuszczania, według spraw gatunku, przyznawanie i Aktykacya tak pod czas Sądów, iako też i w czasie nie bytności Sądów; nakoniec sposób *in principali* rozwiązywania sporów wszelkich tam *in causis Juris, quam facti*, maią bydź zachowane i stosowane do poprzedzaiących Praw Prowincyi W. Xięstwa Litewskiego dopóty, póki *Codex* spisany i za Prawo przyięty nie będzie.

8vo. Sprawy z Trybunałów wysłane, maią się kończyć w tym Sądzie Ziemiańskim, do którego Remissa zaszła; te zaś, które były z Trybunałów wysłane do Grodu, maią bydź podobnież rozsądzane w Sądzie Ziemiańskim tego Woiewództwa, lub Powiatu, do którego wprzódy Grodu odesłanemi były.

9no. Obywatele tych Woiewództw i Powiatów, które się rozdzieliły na tym Seymie, lubo z possessyów swoich podlegać będą tey Juryzdykcyi Sądu Ziemiańskiego, pod którą według oddziału będą sytuowane ich Possessye, mogą iednak wszelkie swoie Tranzakcye przyznawać, aktykować, Manifesta zanosic, w ktorymkolwiek Sądzie Ziemiańskim, tych rozdzielonych Powiatów, z warunkiem wszakże, aby Tranzakcye, ile wieczyste, według dawnych Praw, tam były przenicsione, gdzie leżą te Dobra, na które Tranzakcye służą tudzież, aby intrommissye wszelkie tam się zeznawały podobnież, gdzie Dobra położenie swe maią.

10mo. Dochody Sądom Ziemiańskim i Sędziom, niemniey Kancellaryi, zostawuiemy te same, iakie według Praw dawnych należały Ziemstwom, a to dopóty, nim się te przez osobną usawę opiszą.

11mo. Zachowuiąc wzgląd dla Urzędników dawnych, przeszły Sąd Ziemski składaiących, którzy po obraniu siebie przez Obywatelów, byli też zaszczyceni Przywileiem od Nas KROLA do sprawowania swych Urzędów *ad vitæ tempora, aut ad ascensum*, tych przeto w Sądzie Ziemiańskim, w iakim *immediate* siedzieli, na pierwsze lat cztery przy Urzędzie Sędziów Ziemiańskich zostawuiemy, między temi, oraz i przeszłych Pisarzów Ziemskich, nie iuż przy Urzędzie Pisarstwa, lecz *circa Activitatem* Sędziów Ziemiańskich zachowuiemy. Do nich przeto Obywatele dobiorą na Seymikach tyle Osób, ile do kompletowania zupełnego Sądu, według Prawa teraźnieyszego wymagać będzie potrzeba; Po skończonych zaś tych czterech latach, choćby z nich którzy obranemi nadal na Sędziów Ziemiańskich nie byli, iednak przy tytule i Urzędzie Exekutoryalnym do śmierci swoiey, *vel ad Ascensum* będą zostawać, pod odpowiedzią atoli, ieśliby się gdzie na sprawowaniu Aktów, lub Exekucyów pokazali wykraczaiącemi przeciw Prawu; *Podobnież* Urzędników Grodzkich, Kredensa dotąd maiących, zachowuiemy także przy Urzędzie Exekutoryalnym póki żyć będą, lub na wyższy stopień przeydą ci, od których kredensowanemi byli, albo też póki ci sami Urzędnicy na inny Urząd postąpią.

12mo. Sędziowie, którzy się obiorą w nowo rozdielonych Powiatach niemniey wszyscy tychże nowych Powiatów Urzędnicy, będą należeć *ad Turnum* tego Woiewodztwa, lub Powiatu, od którego stanęły oddziały, na wszelkich iednak Ziazdach Publicznych Urzędnicy dawnego Powiatu, lub Woiewodztwa, we-

dług stopnia swego mieć będą pierwsze mieysce przed Urzędnikami tego Powiatu, który przez oddział poźnieyszy wziął swoie nastanie.

13tio. A iako w Woiewodztwach i Powiatach nierozdzielonych Senator i Urzędnik Elekcyiny mieyscowy, że iest *respective* swego Woiewództwa i Powiatu, pierwszy z porządku do zagaienia i Prezydencyi na Seymikach należy, tak w Powiatach rozdzielonych, w których ieszcze Urzędów niema ustanowionych, gdzieby ex-Poseł, lub ex-Deputat nieznaydował się, Urzędnik Elekcyiny, maiący Possessyą w nowo oddzielnym Powiecie z dawnego Prezydować według pierwszeństwa będzie; w Sądach zaś Ziemiańskich przez pierwsze cztery lata będą prezydować dawni Urzędnicy porządkiem swoich pierwszych stallów w każdym komplecie, w którym zasiadać im przyidzie.

14to. Lubo w opisach Sądu Ziemiańskiego ustanowiliśmy, iż gdzieby domów Sądowych, Kancellaryów, Archiwum, tudzież mieysc na areszta, wieże i więzienia niebyło, tam na ich wystawienie ma bydź obmyślony fundusz przez osobną Uchwałę, niżeli iednak to do skutku przyidzie, stanowiemy tym czasem, aby w Miastach, gdzie będą Sądy Ziemiańskie, a tych wszystkich mieysc nie będzie, Sąd Ziemiański z Zwierzchnością mieyscową o też Domy ułożył się, i używał ich na swoie przeznaczenie, według potrzeby dopoty, póki ich erekcya z Funduszu publicznego nie zaydzie, szczególnie zaś, co do mieysc na Wieże Cywilne i fundowe, gdzie tych dotąd niema, pierwsze destynowane będą do siedzenia w każdym Domu, byle w Mieście Sądowym swoią Exystencyą maiącym, drugie w mieyscu od Sądu wyznaczonym, a kosztem tym czasem, choćby Strony wygrywaiącey erygować się maiącym.

15to. Regentom w Juryzdykcyach zasiadaiącym, a aktualnie funkcyą Regentowską sprawuiącym funkcya ich Regentowska uważana będzie przy Elekcyi Sędziów Ziemiańskich za odbycie funkcyi publiczney i za stopień do Elekcyi na urząd Sędziego, przy innych Kondycyach Prawem opisanych.

Stanisław Nałęcz Małachowſki Ref. W. K. Seymowy i Konfederacyi Prowincyi Koronnych Marſzałek.	**Kazimierz Xiąże Sapieha Generał Art: Litt: Marſzałek Konfederacyi W. X. Littgo**

Woyciech Leszczyc Skarszewski Biskup Hełmski i Lubelski wyznaczony z Senatu z Prowincyi Małopolskiey do Deputacyi Konstytucyiney. Kazimierz Konst Plater Kasztelan Głu: Trockiego wyznaczony z Senatu W. X. Litt: do Deputacyi Seymowey. Jan Ossoliński Starosta i Poseł Drohicki Deputowany z Prowincyi Małopolskiey. Tomasz Wawrzecki Poseł Brasławski Deputowany do Konstytucyi. Jan Nepomucen Zboiński P. Z. Dobr: Deput: z Prowincyi Wielkopol: manu propria. Post cujus Constitutionis in Acta præsentia Ingrossationem, Originale ejusdem Offerenti Eidem, prævia Officii sui Quietatione est extraditum.

HERMAN *mp.*

Legi Głębocki

600